

Z. Br.

Filozofia praktyczna w renesansowym Gdańsku

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 438-439

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

J. Starnawski ogłosił również trzeci z kolei zespół zaczerpnięty z obfitego skarbca korespondencji Hieronima Łopacińskiego⁶. Mianowicie w nrze 1/1965 „Języka Polskiego“ opublikował on korespondencję Jana Łosia z Łopacińskim — 9 listów Łosia i 11 Łopacińskiego — z okresu, kiedy Łoś był najpierw docentem w Petersburgu, a następnie profesorem w Krakowie. Jak pisze wydawca, korespondencja ta „rzuci światło na dzieje niektórych poczynań zbiorowych w zakresie językoznawstwa polskiego, takich jak: *Słownik staropolski*, *Słownik gwar polskich*, *Biblioteka pisarzy polskich*, *Księga ku czci Karłowicza* [...], wyjaśnia również niektóre szczegóły dotyczące indywidualnych prac obu uczonych i warunków ich pracy“.

Z. Br.

MORSKIE ZAINTERESOWANIA A. A. KRYŃSKIEGO

W zeszycie 10/1964 „Poradnika Językowego“ ukazał się artykuł Z. Brockiego *Kartka z życiorysu Adama Antoniego Kryńskiego*. Przedstawiono tu pracę Kryńskiego w Komisji Terminologicznej Ligi Morskiej i Rzecznej, a następnie Komisji Terminologicznej Morskiej przy Polskiej Akademii Umiejętności w latach 1927—1932. Uczony interesował się zatem słownictwem morskim i rzeczonym, w tym i technicznym, do końca życia.

B. I.

LIST ARYSTOTELESA DO ALEKSANDRA

Interesujące omówienie arabskiej wersji listu Arystotelesa do jego wychowanka, Aleksandra Macedońskiego, opublikował prof. Marian Plezia w nrze 9/1964 miesięcznika „Meander“. Temu samemu listowi prof. Plezia poświęcił już poprzednio artykuł w nrze 9/1961 „Meandra“.

Z. Br.

FILOZOFIA PRAKTYCZNA W RENESANSOWYM GDAŃSKU

Za najwybitniejszego uczonego gdańskiego okresu odrodzenia uchodzi Bartłomiej Keckermann; urodzony w Gdańsku w 1571 r. — od 1602 r. do śmierci w 1609 r. był on profesorem filozofii w gdańskim Gimnazjum Akademickim.

Obszerną pracę o tym uczonym opublikował w 1961 r. B. Nadolski⁷; ten sam autor ogłosił następnie dwa krótsze opracowania w czasopiśmie. Artykuł *Poglądy na historię uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna* w „Roczniku Gdańskim“, R. 17/18 (1958/1959), 1960 — jest omówieniem pracy Keckermanna *De natura et proprietatibus historiae commentarius*, która ukazała się po śmierci autora w 1610 r. w Hanau. Drugi artykuł, *Nauczanie filozofii w gdańskim Gimnazjum Akademickim za profesury Bartłomieja Keckermanna* — w „Gdańskich Zeszytach

⁶ Pierwszy opublikowany zespół — to 45 listów A. A. Kryńskiego do Łopacińskiego, drugi — 9 listów J. Baudouina de Courtenay do Łopacińskiego; por. notatkę *Kartka z historii językoznawstwa polskiego* w nrze 1—2/1965 „Kwartalnika“, s. 232.

⁷ B. Nadolski, *Życie i działalność naukowa uczonego gdańskiego Bartłomieja Keckermanna. Studium z dziejów odrodzenia na Pomorzu*. W serii: *Prace Wydziału Filologiczno-Filozoficznego Towarzystwa Naukowego w Toruniu*, t. 11, zesz. 1. Toruń 1961, ss. 163, ilustr.

Humanistycznych", R. 5 (1962), 1963 — Nadolski opatrzył wstępem, w którym nadszkicował nauczanie filozofii w programie Gimnazjum Akademickiego przed Keckermannem. Przełomu w tym programie dokonał dopiero Keckermann: w miejsce dominującej w gimnazjum teologii, uważanej za przedmiot najważniejszy, postawił filozofię, ściślej — filozofię praktyczną.

Z. Br.

KARTKA Z ŻYCIORYSU KOŁŁĄTAJA

Zaden z dotychczasowych monografistów H. Kołłątaja nic nie pisał o jego bytności w Karlowych Warach. Dokładnych wiadomości o jego tutaj pobycie wprawdzie brak, ale pobyt ten jest faktem niewątpliwym. Jak pisze Halina Kowalenko w artykule „Karlsbadzki“ wiersz Kołłątaja i noty dyplomatyczne, w nrze 4/1964 kwartalnika „Wiadomości Uzdrawiskowe“, Kołłątaj w Karlowych Warach był chyba bezpośrednio po zwolnieniu go z więzienia. Ośmioletni pobyt w więzieniach w Josephstadt i Ołomuńcu bardzo nadszarpnął zdrowie Kołłątaja. W Karlowych Warach leczył on przede wszystkim podagrę. Dla rozrywki pisywał tu wierszyki. Nie miały one wartości artystycznej, ale pełne były patriotycznego nastroju. Jeden taki wierszyk, wryty na skale w Karlowych Warach (H. Kowalenko cytuje go w swym artykule), w 1822 r. wydrukował „Krakus“, co spowodowało skierowanie przez w. ks. Konstantego not protestacyjnych do Rzeczypospolitej Krakowskiej.

Z. Br.

PERIODYZACJA HISTORII FARMACJI

Zapoczątkowaną na poświęconym ogólnym zagadnieniu historii nauki i techniki sympozjum w Jabłonce we wrześniu 1963 r. dyskusję nad periodyzacją historii nauki oraz historii poszczególnych nauk⁸ kontynuuje mgr Barbara Kuźnicka w „Farmacji Polskiej“ (nr 11—12/1964). W artykule *O periodyzacji dziejów farmacji* autorka — po przedstawieniu poglądów zawartych w komunikacie sympozjalnym holenderskiego historyka farmacji D. A. Wittopa Koninga⁹ — daje własną propozycję periodyzacji dziejów farmacji.

Mgr Kuźnicka, uważając określenie „farmacja“ za „homonim oznaczający z jednej strony zawód (aptekarstwo), z drugiej naukę (naukę o leku)“ (s. 441), proponuje odrębne periodyzacje dla tych dwu dziedzin. Periodyzacja aptekarstwa oparta jest o kryterium zmian w jego organizacji (okresy: powstawania aptek, a następnie ich istnienia jako placówek kolejno: miejskich, prywatnych i społecznych); w rozwoju nauki o leku autorka wyróżnia okresy lekownawstwa antycznego, Galena, leku analitycznego (Paracelsa), leków bakteriostatycznych i działających na przemianę materii. Autorka powołuje się przy tym na koncepcję paradygmatów T. S. Kuhna¹⁰ i na możliwości oparcia periodyzacji o ich kolejne po sobie następowanie; stanowisko jej co do możliwości zastosowania tej koncepcji do dziejów nauki o leku nie jest jednak jasne. Na s. 441 czytamy bowiem o tej

⁸ Por. sprawozdanie z sympozjum w nrze 1/1964 „Kwartalnika“, ss. 148—149, oraz teksty referatów i głosów w dyskusji w tomie 1 „Organonu“, ss. 195—257.

⁹ „Organon“, nr 1, ss. 223—225. Autorka błędnie używa skrótu W. Koning, podczas gdy Wittop nie jest imieniem, lecz częścią nazwiska holenderskiego historyka.

¹⁰ Por. w nrze 4/1963 „Kwartalnika“ recenzję E. Olszewskiego z książki T. S. Kuhna *The Structure of Scientific Revolutions* (Chicago—London 1962).